

12.3 Frivilligsentralar

Frivilligsentralane har heilt frå byrjinga vore eit spleiselag mellom stat, kommune og frivillige organisasjonar. Opptakten til forsøket med frivilligsentralar strekkjer seg heilt tilbake til ein idédugnad i februar 1990. Sosial- og helsedepartementet hadde invitert dei større sosiale og humanitære frivillige organisasjonane til å presentere idear om korleis dei kunne bidra til å løyse omsorgsoppgåver i framtida. Som eit resultat av idédugnaden blei det i 1991 sett av 30 millionar kroner i statsbudsjettet til forsøksprogram med frivilligsentralar. Desse målsetjingane blei utarbeidde i samarbeid mellom staten og fleire frivillige organisasjonar:

- Å finne gode metodar for koordinering av frivillig innsats i nærmiljøet
- Å finne gode samarbeidsformer mellom organisasjonar, kommunar og andre
- Å rekruttere fleire frivillige og arbeide for auka frivillig innsats i nærmiljøet
- Å få til gode lokale frivilligsentralar

I retningslinjene for frivilligsentralane heitte det mellom anna: «Frivillighetssentralene kan bygges opp og drives på ulike måter, ulike driftsformer bør prøves ut i forsøksperioden, og rekruttering av nye frivillige skal vektlegges.»

Det blei ytt støtte til 96 frivilligsentralar. Midlane skulle brukast til lønn til daglege leiarar av sentralane og øyremerkjast ny verksemd. Sjølv om sentralane blei finansierte av Sosial- og helsedepartementet, fekk mange eit innhald på tvers av sektorgrenser. Forsøksprogrammet skulle opphavleg vare i to år, men blei seinare utvida med eitt år, slik at forsøket gjekk ut 1994.

I St.meld. nr. 16 (1993–94) *Om videreføring av arbeidet med frivillighetssentraler* gav Stortinget ei tilbakemelding om verksemda i frivilligsentralane. Oppsummert blei det vist til at sentralane er eit godt verkemiddel for å utløyse frivillig innsats, og funksjonen sentralen har som møteplass, kan utviklast vidare. Frivilligsentralen kan stimulere til lokal aktivitet og styrkje sosiale nettverk. Her kan ressursar takast i bruk og behov støttast, uavhengig av alder og status.

Det er om lag 425 aktive frivilligsentralar i Noreg i dag. Desse har ulike organisasjonsformer og ulike eigarar. 45 prosent er eigde av kommunar, 28 prosent er organiserte som lag eller foreiningar, 14 prosent som stiftelsar og 13 prosent som samverkeføretak eller anna.⁴

I 2017 bestemte Stortinget at ansvaret for tilskot til frivilligsentralane skulle overførast frå stat til kommune. Det blei vidare bestemt at midla skal fordelast særskilt innanfor rammetilskotet til den enkelte kommunen ut frå talet på etablerte frivilligsentralar i kommunen i 2016. Overgangsordninga skal vare i fire år.

Paraplyorganisasjonen Norges Frivilligsentraler meiner på vegne av sine medlemmer at vedtaket om å overføre ansvaret for frivilligsentralane til kommunane bør reverserast. Bakgrunnen er at dei meiner å kunne dokumentere at eit fleirtal av sentralane får mindre midlar til drifta si etter overføringa. Dei ønskjer å føre vidare nasjonale retningslinjer for sentralane. KS har på si side spelt inn at dei støttar overføringa til kommunane, og at dei meiner dette vil styrkje den lokale forankringa av sentralane.

Sidan overgangsperioden blei innleidd i 2016 har Stortingets løyving til frivilligsentralane auka kvart år. Det blei løyvd 128 millionar kroner i 2016, 151 millionar kroner i 2017 og 174,9 millionar kroner i 2018. I budsjettforslaget for 2019 er løyvinga auka til 187,4 millionar kroner. Det har blitt etablert fleire nye sentralar sidan tilskota blei overførte til kommunane.

Institutt for samfunnsforskning har med jamne mellomrom utført evalueringar av frivilligsentralane. I den første forsøksfasen registrerte dei talet på frivillige arbeidstimar, talet på frivillige og «brukarar», aktivitetar osb. Seinare har det blitt gjennomført undersøkingar knytte til betydninga av eigarskap, kunnskapsutvikling i nettverk, frivilligsentralane i nærmiljøet og andre tema. Eitt av dei gjennomgåande funna er at eigarskap betyr lite for aktivitetsprofilen ved sentralen. Dagleg leiar har sidan ordninga blei etablert, vore ei sentral drivkraft og fått stor fridom til å stake ut kursen for sentralen i lokalmiljøet.⁵

Ei målsetjing med å overføre ansvaret for og tilskotet til frivilligsentralane til kommunane var å gi kommunane eit større og meir heilskapleg ansvar for lokal

frivilligheitspolitikk. Det er stadig fleire som gjer ein frivillig innsats i Noreg, og det blir stadig oppretta nye frivilligsentralar. Fleire og fleire kommunar har eit bevisst forhold til den lokale frivilligheita, samarbeider godt med denne og driv dermed frivilligheitspolitikk.

Då det statlege tilskotet til frivilligsentralar blei overført til kommunane, blei det klart kommunisert kva staten forventar seg av kommunane for dei pengane som er lagde inn i ramma. Med auka løyving følgjer også ei klar forventning frå staten om at kommunane bruker desse midlane på å styrkje den lokale frivilligheita generelt og frivilligsentralane spesielt.

Tiltak:

Regjeringa vil kartleggje eventuelle endringar i det samla biletet av frivilligheita i kommunane.

12.4 Regjeringa vil

- Understreke at kommunane i samråd med den lokale frivilligheita har fridom til sjølv å utforme sin frivilligheitspolitikk ut frå lokale behov.
- Kartleggje eventuelle endringar i det samla biletet av frivilligheita i kommunane.